

ATATÜRK VE TARİH

Yavuz ERCAN*

Atatürk, genel olarak tarihe, özel olarak Türk Tarihine sanılanın çok üstünde önem vermiştir. Bunun en açık örneğini 1933 yılında yaptığı bir konuşmadaki şu sözlerden anlamak mümkündür «Ben fâni bir insanım, bir gün öleceğim. Büyüklüğüne ve üstün yeteneklerine inandığım Türk Ulusu'nun gerçek tarihinin yazılmasını sağlığında görmek istiyorum. Onun için bu toplantılarda kendimden geçiyor, herşeyi unutuyor, sizi yoruyorum. Beni affedin».

Bu kısa cümleler, o zamanlar Atatürk için amaç, Türk Ulusu için hedef ve Atatürk tarafından Türk Ulusu'na vasiyettir. Bu kısa cümleler samimidir, içtendir, yürektendir. İstenilen birşey bundan daha etkili bir biçimde anlatılamaz.

Atatürk'ten önce farklı bir tarih mi vardı? Atatürk'ün istediği tarih nedir, nasıl bir tarihtir? Atatürk'ün özellikle Türk Tarihi üzerindeki görüş ve düşüncelerinin daha iyi anlaşılması için bu soruların cevaplandırılması gerekir.

Tarih anlayışı ve tarih yazıcılığı Türklerde oldukça eski dönemlere gider. Fakat genellikle milli bir tarih anlayışı yoktur. Bunu Atatürk'ün kendisi de Şubat 1923'de yaptığı bir konuşmada şöyle belirtir «Biz henüz şimdiye kadar gerçek, bilimsel, müsbet anlamıyla milli bir devir yaşamadık. Dolayısıyla milli bir tarihe de malik olmadık.» Atatürk'ün deyimiyle milli olmayan bu tarih anlayışı kısaca şöyle özetlenebilir. Türkler arasında tarih anlayışı ve yazıcılığı en yoğun biçimde Osmanlı Devleti zamanında görülmektedir. En eskisi yaklaşık XV. yüzyıla kadar gidebilen ve çoğu aydın vatandaşların kendi istek ve çabalarıyla kaleme aldıkları «Tevârih-i Âl-i Osmân» veya «Târih-i Devlet-i Osmâniye» gibi adlar taşıyan Osmanlı Tarihi, bir başka deyimle Osmanoğulları tarihidir. Bu tür tarih kitapları gerçekleri içinde saklamakla birlikte, yer yer efsane, destan, hikâye, doğma ve modern tarihçilik anlayışına sığmayan bilgilerle doludur. Mesela, Osman Gazi'nin şeceresi hiçbir tarihi belgeye dayanmayan efsanelerden oluşan Nuh'un oğlu Yafes'e, oradan da hazret-i Âdem'e dayandırılır. Böyle bir görüşün ortaya çıkmasının üç önemli nedeni vardır. Birincisi Osmanlı uleması, İslamlık temellerine dayanan imparatorluğun Müslüman halkı arasında, Türk kültürünün özünü değiştiren ve islam kültürü adını verdikleri Arap kültürünü yaymak amacıyla tarihten yararlanmayı düşünmüşler ve böyle

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi D.T.C. Fakültesi Öğretim Üyesi

bir motifi ümmet tarihi anlayışına uygun bulmuşlardır. İkincisi İslam felsefesi gereği bütün insanların hazret-i Âdem'den geldiği inancına ters düşmemek ve böylece Müslüman halka hoş görünmektir. Üçüncüsü ise Osman Gazi'nin soyunu peygamberlere bağlamak suretiyle onu yüceltmek istemişler ve bu yolla da Osmanlı padişahlarına hoş görünmeye çalışmışlardır. Bu düşünceye paralel olarak zaman zaman Osmanlı Tarihinden önce İslam Tarihi kaleme alınmış, İslam Tarihi de genellikle hazret-i Âdem'den başlatılmıştır. Sonuç olarak İslam Tarihi adı altında Türk Tarihinden çok, Arap Tarihi telif edilmiştir.

Bazı Osmanlı tarihçileri bu tür İslam Tarihi ile Osmanlı Tarihi arasında, Osmanlılardan önceki İslâmî dönem Türk Tarihinden bazı kısımları da almışlardır. Bu tür Osmanlı tarihçilerinin sayısı çok azdır. Verdikleri bilgiler üç-beş sayfayı geçmez. Büyük ölçüde eleştiriye muhtaç bilgilerdir. İslamdan önceki Türk Tarihinden ise hiç söz etmemişlerdir. Münecimbaşı Ahmed'in Arapça kaleme aldığı ve şair Nedim'in Osmanlı Türkçesine çevirdiği «Sahâifü'l-ahbâr» adlı eseri buna örnek gösterilebilir. Bu tür tarih anlayışı ve tarih yazıcılığı, Osmanlı Devleti'nde siyasal, sosyal ve kültürel değişmelerin yoğunlaştığı XIX. yüzyıl ortalarına kadar devam etmiştir.

Tanzimat döneminde eski tarih anlayışı kalkmamakla birlikte yeni bir tarih anlayışı da ortaya çıktı. Bu yeni tarih anlayışına «Devlet Tarihi Anlayışı» denilebilir. Bu yeni anlayış, İmparatorluk sınırları içinde bulunan Müslim, Gayrimüslim, Türk, Gayritürk bütün unsurları «Osmanlı» olarak gören ve buna dayanan bir anlayıştı. Bu arada medreselerde yine sadece İslam Tarihi okutuluyordu. Medreselerin yanında yeni açılan modern okullarda ise İslam Tarihinin yanında Osmanlı Tarihi de okutulmaya başlandı. Esasen bu anlayışın ortaya çıkışında, Tanzimat'ın Müslüman ve Hıristiyan halkı yasalar önünde eşit saymasının etkisi çok olmuştur. Ancak bilindiği gibi ne Tanzimat, ne Meşrutiyet (parlamentar yönetim), ne de diğer çabalar Osmanlı halkını ortak değerlere kavuşturmadıktan başka azınlıklar arasında milliyetçilik akımlarını da önleyemedi. Hatta, Müslüman azınlıklardan Arapların milliyetçi hareket doğrultusunda yaptıkları tahribat, Gayrimüslim azınlıkların yaptıklarından daha az yıpratıcı değildi.

Milliyetçilik akımları sadece azınlıklar arasında değil, Türkler arasında da yayılmaya başlamıştı. Orta ve Doğu Avrupa'daki geniş ve verimli toprakların elden çıkması, Kuzey Afrika topraklarının İngiltere, Fransa ve İtalya arasında yağmalanması, Kırım ve Kafkasya'nın Ruslar tarafından istila edilmesi, 1804 yılında Sırbistan'ın, 1829 yılında Yunanistan'ın ve daha sonraki yıllarda Bulgar, Romen, Arnavut gibi toplulukların İmparatorluktan ayrılıp birer devlet kurması, Araplar arasında bile milliyetçilik akımlarının yayılması üzerine Türk aydınlarından bazıları milli tarih anlayışına sarılmak gereğini duydular. Bu son tarihçilik anlayışında Türklerin, Osmanlı Tarihi ve İslam Tarihinde yaptıkları büyük işler ve önem belirtiliyor, ayrıca İslam öncesi Türk Tarihi'nin araştırılması da isteniyordu.

Bu son tarih anlayışı İkinci Meşrutiyet'ten sonra ortaya çıktı. Yani İmparatorluğun yıkılmasından on yıl önce. Bu çok kısa süre içinde istense de

kapsamlı bir inceleme ve araştırma yapılması mümkün değildi, yapılamadı. Batılı türkolog ve doğubilimcilerin İslam öncesi Türk Tarihi üzerinde yaptıkları araştırmalar Türkçe'ye çevrilmeye yetinildi. Hatta bu çeviriler bile gerektiği gibi yapılamadı. Eserlerin hepsi çevrilmediği gibi çevrilenler de ya çok yüzeysel bir eleştiriye tabi tutuldu veya eksik yapıldı. Bunun doğal sonucu olarak Türkler ve Türk dünyası hakkında birtakım yanlış bilgiler Türkiye'de de yerleşmeye başladı. Bu tür çalışmalara devlet karışmamış, Necib Asım gibi Osmanlı aydınları kendi kişisel çabalarını ortaya koymuşlardır. Türk dili ve tarihi üzerinde Şemseddin Sami ve Mehmet Akif Ersoy gibi Türk asıllı olmayan fakat türklüğü benimsemiş kişiler de eser vermişlerdir.

Osmanlı Devletinde ortaya çıkan bu tarih anlayışları Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarına kadar birlikte devam etti. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ile Devlet tarihi anlayışı, Halifeliğin kaldırılması ile de ümmet tarihi anlayışı devrini tamamladı. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde yeni bir tarih anlayışı olmalıydı. Bu da ancak milli tarih anlayışı olabilirdi.

Atatürk'ü, millet tarihi anlayışına götüren başka sebepler de vardı. Bunlar, tarihinin başlangıcından itibaren o güne kadar Türkler hakkında Batı dünyasında bulunan yanlış düşünceler ve Türk toprakları üzerinde bir takım sözde tarihi iddialar gibi sebeplerdi.

Avrupa düşünürler, tarihçiler, doğubilimcileri ve yazarları çeşitli sebeplerden dolayı Türkleri sarı ırka mensup, Avrupalılara göre ikinci sınıf bir insan olarak görüyorlardı. Bu sebeplerin başında din gayretkeşliği geliyordu. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri ile başlayan ve Haçlı Seferleri sırasında doruk noktasına varan Türk düşmanlığı, Türklerin Ortadoğu, Kuzey ve Kuzeydoğu Afrika ile Asya'da Hıristiyanlığın yayılmasını önlemede en önemli unsur olmalarından kaynaklanıyordu. Batıdaki bu Haçlı Zihniyeti, Türklerin Avrupa'da yayılmaya başlamalarıyla yeni bir görünüm kazandı. Balkanlarda hızla yayılan Osmanlı Egemenliği Avrupa'ya göre çok daha çağdaş yöntemler getirdiğinden, bazı yerlerde Avrupalı topluluklar, köy, kent ve kasabalar kendi istekleriyle Osmanlı yönetimini kabul etmeseler bile fazla da karşı koymuyorlardı. Bu toplulukları kendi yönetimleri altında kalmaya zorlamak düşüncesi ile Avrupalı kral ve senyörler, özellikle ülkelerinin sınıf bölgelerinde yaşayan insanlarına «kaba, barbar, vahşi, yağmacı» bir Türk imajı aşıladılar. Bu yanlış ve bütünüyle başka nedenlere dayalı kötü propaganda giderek Avrupa'nın her yerinde yayıldı. Türkler hakkındaki bu yanlış bilgiler okul kitaplarına bile girdi. Batı dillerinde «young Turk» yaramaz çocuk anlamına gelmeye, «Turk's head grill» lokanta adı olarak kullanılmaya başlandı. Giderek öyle bir durum ortaya çıktı ki Türkler ne yaparlarsa yapsınlar Batılının gözünde kötü ve düşman olarak kaldı. Bu haksız ve yanlış düşüncenin etkisiyle yüzyıllar boyu Avrupalıların kafasında tek bir amaç yaşadı; Türkleri Avrupa'dan atmak ve yoketmek. İmparatorluk döneminde türklüğe yönelik bir millet tarihi anlayışı olmadığı için Türklerin ikinci sınıf insanlar olduğu yanlış düşüncesi ülkemizde de büyük ölçüde yayıldı. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu dö-

neminde Türk ve tükrük büyük ölçüde aşağılandı. Türk kelimesi «kaba, cahil, görgüsüz» anlamında kullanılmaya başlandı. XV. yüzyılda kaleme alınmış bir anonim Tevârih-i Âl-i Osman'da Oğuz Türkleri için «...yol iz bilmez göçmel yürüklerdi.» ifadesinin kullanılmış olması, bu anlayışın oldukça eskilere gittiğini göstermektedir. Bugün bile bir malın kaliteli olduğunu göstermek için «Avrupa malı», kalitesiz olduğunu göstermek için ise «Yerli malı» deyimleri adeta birer atasözü gibi olmuştur.

Türklerin medeni yetenek ve istidattan mahrum bulduklarını kabul eden Avrupalı tarihçiler ve politikacılar, Türkleri hiçbir eser yaratmayan anlayışsız ve barbar bir toplum olduklarını ileri sürerlerken, kendileri Kuzey ve Güney Amerika halkını soykırıma tabi tutuyor, milyonlarca Afrikalı siyah insanı köle pazarlarında satıyor, dünyanın dörtte üçünü sömürge yaparak kendileri lüks ve sefahat içinde yaşıyorlardı. Hatta İngiliz şairlerinden Lord Byron, Yunan ayaklanması sırasında Yunanistan'a gelip, Yunanlıların bağımsızlığı için mücadele edip Türkleri barbarlıkla suçlarken, aynı yıllarda vatandaşı olduğu İngiltere toprak olarak dünyanın yarısını sömürge yapmış, insan olarak da yüz milyonlarca kişiyi köleliğe mahkûm etmişti.

Avrupa'da Türklere karşı bu çirkin ve haksız anlayıştan dolayı Atatürk'ün içinde sürekli bir isyan duygusunun var olduğu söylenebilir. Nitekim bu yüzden Atatürk, tarih çalışmalarına çok fazla önem vermiş ve bizzat kendisi bu işle meşgul olmuştur.

Atatürk'ü tarihe karşı bu derece hassas yapan bir neden de Türk toprakları üzerinde ileri sürülen haksız iddialardır. Çünkü XX. yüzyılın başında, Balkan Savaşları öncesi ve sonrasında, özellikle Balkanlarda Makedonya, Batı Trakya ve Doğu Rumeli (Bugünkü Güney Bulgaristan) gibi vatan topraklarının elden çıkması birçok yurtsever gibi Atatürk'ü de derinden üzmüş ve yaralamıştı. Fakat Batılılar bununla da yetinmemişler ve Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda bu kez Anadolu topraklarını paylaşmaya kalkmışlardı. Yunanlılar Batı Anadolu ile Trakya'da, İtalyanlar Güney Anadolu'da, Ermeniler Doğu Anadolu'da sözde tarihi iddialar ileri sürerek yerleşmeye çalıştılar. Bunun için tarihin tanıklığına başvuruldu. Sevr Anlaşması bu yanlış ve tahrif edilmiş tarih bilgisi üzerine hazırlandı ve maalesef Osmanlı Padişahı ve hükümeti tarafından kabul ve imza edildi.

Bir başka örnek ise yaklaşık yüzyıldan beri Avrupa'da, Urartuların Ermenilerin ataları oldukları görüşüdür. Bu görüşe göre MÖ VII. ve IX. yüzyıllar arasında Doğu Anadolu'da büyük bir devlet kurmuş ve parlak bir uygarlık aratmış olan Urartular ile Ermeniler aynı soydandır. Güya böylece Doğu Anadolu'nun eski çağlardan beri Ermeni yurdu olduğu kanıtlanmış olacaktır. Yıllardır yapılan tarihi ve arkeolojik kazılar sonunda bugün Urartuların kesin olarak Ermenilerle ilgililerinin bulunmadığı anlaşıldığı gibi, Eskiçağda Doğu Anadolu'da yaşamış olan bu toplumun Hint-Avrupalı milletlerle de bir ilgisinin bulunmadığı ve Asiatik özellikler taşıdığı kesinlik kazanmıştır. Bu tarihi gerçek ortaya çıkarıldıktan sonra Ermeniler ve Ermeni sempatizanı Batılılar Urartu-Ermeni ilişkisi tezini savunmaktan

vazgeçmişlerdir. Görüldüğü üzere kısır ve yanlış tarih anlayış ve araştırmaları, devletlerin politikalarını etkileyecek kadar önemli sonuçlar doğurabilmektedir.

Kurtuluş Savaşı ile büyük askeri zaferler kazanmış, yurdumuzu düşman işgalinden kurtarmış, Lozan'da siyasal zafer de kazanarak kendimizi dünyaya tanıtmıştık ama halâ dünya bizi eskiden olduğu gibi tanıyordu ve Türkiye Tarihi hakkında çok yanlış bilgilere sahipti. Bu nedenle her zayıf anımızda dünya kamuoyunu karşımızda düşman olarak bulabilirdik. Nitekim, Kıbrıs sorunu, Ege Denizi sorunu, Ermeni sorunu, Bulgaristan Türkleri sorunu, şimdi de Yunanistan Türkleri sorunu ve daha birçok sorunun 1950'den itibaren ortaya çıkmaya başlaması tamamen tesadüflere bağlı değildir. Bunda, Türkiye'de milli eğitimin yozlaştırılmış olmasının, din ticaretinin hükümetlerin temel politikaları durumuna gelmesinin, Atatürk ve Atatürkçülük düşmanlığının bir seçim ve geçim kaynağı halini almasının, Türk Milletinin Kürt-Türk, Alevi-Sünni, ilerici-gerici, sağcı-solcu ve inançlı-inançsız diye parçalara bölünmesinin etkisi büyüktür. O kadar ki, Osmanlı Devletinin son yılları kurtuluş savaşı gibi gösterilmekte, Kurtuluş Savaşı verenler ise İmparatorluğu yıkan hainler olarak tanıtılmaktadır. Türk aydınları arasında tarihi şahsiyetler iki gruba ayrılmış olup birinin baştaçı ettiğini diğeri yerden yere çalmaktadır. Yani konuya pesim hüküm ve önyargı ile yaklaşılmaktadır. Bu son durumun ortaya çıkmasında sapık ve saptırılmış tarih anlayışı rol oynamıştır. Atatürk, saptırılmış tarih anlayışlarının insanlığa ne büyük zarar vereceğini 1931 yılında yaptığı bir konuşmasında en özlü biçimde şöyle belirtmektedir «Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen gerçek insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır». Yine aynı yıl yaptığı bir konuşmada tahrifatla yazılan bir tarihin sonradan ne gibi zararlara yol açacağını şöyle belirtiyordu «Sonradan uydurma bir eser vücuda getirerek ertesi gün pişman olmaktansa, hiçbir eser vücuda getirmemek, beceriksizliğini itiraf etmek daha iyidir».

Kurtuluş Savaşı ile kazanılan askeri zaferlerin, Atatürk'ün dediği gibi siyasal, sosyal, kültürel ve teknik gibi her alanda kazanılacak zaferlerle taçlandırılması gerekmektedir. Bunların en önemlilerinden biri de sosyal bilimlerde, bu arada özellikle Türk Tarihi konusunda yapılacak olan çalışma ve araştırmalardır. Yüzyıllardır Batı, tahrif edilmiş bir tarihi bize karşı silah olarak kullanmıştı. Oysa Atatürk'e göre «Tarih hayâl mahsulü olamaz. Tarih yazarken gerçek olayları bulmaya çalışmalıyız. Eğer bunları bulamazsak bilinmeyenleri ve bu arada cahilliğimizi itiraf etmekten çekinmeyelim». Çünkü «Tarih bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkâr edemez». Şimdi yapmamız gereken en önemli şey tarihimizi gerçek yapısı ile ortaya çıkarmak ve yanlışlanmış olan dünya kamuoyunu Türk ulusu ve Türk toprakları konusunda aydınlatmaktır. Dikkat edilecek olursa bugün bazı devletlerin Türk toprakları üzerinde hiçbir tarihi gerçek ve esasa dayanmayan görüşlere sahip oldukları söz, hareket ve politikalarından anlaşılmaktadır. Bu devletler, Türkiye'yi bölmek ve parçalamak için bugün herzamankinden çok çaba ve para harcamaktadır.

lar. Öyle ise Türkiye böyle bir tehlikeye düşmek istemiyorsa her zaman-
kinden çok, Atatürk'ün söylediği şekilde bir tarih anlayışı ve araştırma-
sını başlatmalı ve yaygınlaştırmalıdır. Türk Tarihini sadece İslami dö-
nemden ibaret saymak veya İslami dönem dışında kalan Türk Tarihini
önemsiz görüp bir yana atmak, belki İslamiyetin yararına olur ama böy-
le bir anlayış Türk milletini de kesinlikle yok olmaya götürür. Yine Ata-
türk'ün deyimiyle «Bir hırka ve bir hurma hikâyesi, artık bir insanlık
fazileti olarak gösterilmek felsefesi esas tutularak tarih yazılmamalıdır».
Türk Tarihinin her dönemi ve her meselesi aynı değerde ve aynı önem-
de tutulmak zorundadır.

Anadolu'nun türkleşmesi ve Osmanlı Devletinin kuruluşu konusunda-
ki çarpık tezini tarihçi Gibbons 1916 yılında yayınladığı kitabında sistem-
leştirmişti. Buna göre, Türkler Anadolu'ya 400 çadır halkı olarak geldiler
ve yerli halkı önce islamaştırıp daha sonra türkleştirdiler. Anadolu'nun
türkleşmesi böyle oldu. Bu konu üzerinde her hangi bir araştırması ol-
mamasına rağmen Atatürk sınırsız sezgi gücüyle şöyle demişti «Türkler
bir aşiret olarak Anadolu'da imparatorluk kuramaz. Bunun başka türlü
bir açıklaması olmak gerekir. Tarih bilimi bunu ortaya çıkarmalıdır».
Nitekim 1930'lu yıllarda bu konu üzerinde araştırmalar yapan Fuat Köp-
rülü, Gibbons'un bu yanlış görüşünü bütünüyle değiştirmiş, Anadolu'nun
nasıl türkleştiğini ve Osmanlı Devletinin kuruluş esasları hakkındaki ta-
rihi gerçekleri ortaya koymuştur. Bu nedenle dünya bu konuya bugün
dünkünden farklı bakmaktadır.

Atatürk'te tarih merakı ve sevgisi daha okul sıralarında başlamıştı.
Kurtuluş Savaşı yıllarında düşüncelerini güçlendirmek için hep tarihten
örnekler verdiği görülmektedir. 1923 yılında İstanbul Edebiyat Fakültesi
fahri profesörlüğü verildiği sırada kendisinde tarih merakının daha okul
sıralarında başladığını söylemiştir. Bu tarih sevgi ve merakına rağmen
konu üzerinde yoğun çalışmalara başlaması ancak 1928 yılından itibaren
olmuştur. Onun bu konuda da değişik fakat tutarlı görüşleri vardır. Ona
göre «İnsan, tarihin anlamını ancak olgun bir yaşa eriştikten sonra anlıyor.
Ve tarih ancak bu yaştan sonra yazılabilir». En büyük isteğini ise şöyle
belirtiyor «Çok arzu ederdim ki birkaç arkadaşla birlikte hayatımızdan geri
kalan zamanı tarih yazmakla geçirelim».

Atatürk'ün yıllarca kafasına takılan ve aydınlatılmasını istediği Türk
Tarihinin bazı meseleleri şunlardı :

- Türkiye'nin en eski yerli halkı kimlerdir?
- Türkiye'de ilk uygarlık nasıl kurulmuş veya kimler tarafından ge-
tirilmiştir?
- Türklerin dünya tarihinde ve dünya uygarlığındaki yeri nedir?
- Türklerin bir aşiret olarak, Anadolu'da devlet kurmaları bir tarih
efsanesidir. Öyle ise bu devletin kuruluşu için başka bir açıklama
bulmak gerekir.
- İslam Tarihinin gerçek hüviyeti nedir?

— Türklerin İslam Tarihindeki yeri ne olmuştur?

Atatürk, bu konular üzerinde ulusumuzu ve dünyayı eski ve yanlış tarih anlayışından, yeni ve doğru bir tarih anlayışına getirmenin kolay olmadığını biliyordu. Nitekim biraz önce belirtilen Gibbons'un tezi buna tipik bir örnektir. Köprülü, uzun yıllar yaptığı araştırmasının sonuçlarını, yurtdışında çeşitli konferanslarda dünya kamuoyuna duyurmasına rağmen bugün bile -sayıları az da olsa- Gibbons'un görüşünü paylaşan Batılı tarihçiler vardır. En yakın bir örnek olarak, kesinlikle tarihi açıdan haklı olduğumuz Ermeni meselesi konusunda dünya kamuoyunu yeterince aydınlattığımız ve ikna ettiğimiz pek ileri sürülemez. Öyle ise Atatürk'ün endişesi geçerliliğini halâ koruyor demektir. Atatürk, asıl branşı tarih olmadığı halde yarım yüzyıl sonrasını o günkü kadar net ve açık görebilmektedir. Gelecek hakkında isabetli ve tutarlı görüşler yani ileri görüşlülük Atatürk'ün en önemli özelliklerinden biridir. Bunda geniş ve sağlam tarih bilgisinin etkisi olduğu açıktır.

Bu önemli ve zor işin altından nasıl kalkılabildi? Herşeyden önce örgütlü, sistemli, sürekli ve sabırlı bir çalışma gerekiyordu. Atatürk, tarih araştırmalarını devlet işleri arasına alınca, zamanının belli bir kısmını bu işe ayırdı. Önce tarih alanında çıkmış en yeni kitaplarla bir kitaplık kurdu. Daha sonra Türkiye'de tarih yazarları ve tarihle uğraşabilecek kimselerle bu kitapları incelemeye başladı. Öğretim üyeleri ve öğretmenlerden başka bakan ve milletvekillerinden bazılarını tarih konuları üzerinde çalışma görevi verildi. Türkçeye çevrilen kitapların özü çıkarıldı. İncelenen konular üzerinde raporlar hazırlandı ve Atatürk'e sunuldu. Böylece o zamana kadar yapılan araştırmalar değerlendirilerek Türk Tarihi'nin ana hatları belirlenmeye başladı.

Bir yandan bu çalışmalar yapılırken diğer yandan Türk tarihini incelemeyi sürekli olarak yapmak üzere «Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti»nin kurulması ile uğraşıldı. Tarih çalışmalarının ilk ürünü 1930 yılında yayınlanan «Türk Tarihinin Ana Hatları» adlı kitap oldu. Bu arada «Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti» de resmen kuruldu. Cemiyet bünyesinde yer alan «Türk Tarihi Tetkik Heyeti» çalışmaları ile tarih araştırmaları hız kazandı. Zaman zaman Heyet gezici bir durum aldı. Çankaya'da, Yalova'da, Dolmabahçe'de kısacası Atatürk'ün çalışmak için fırsat bulduğu her yerde toplantılar yapıldı. Toplantıların yalnız başlangıç saatleri belli idi. Bazan 24 saat aralıksız çalışıldığı olurdu. Daha önce de belirtildiği gibi bu toplantılarda Atatürk adeta kendinden geçiyor, her şeyi unutuyordu. Bu da Atatürk'ün tarihe verdiği önemi gösteren başka bir kanıttır.

Atatürk'ün böyle tartışmalarda haklı olanı ayırt etmek için kullandığı kendine özgü bir yöntemi vardı. Prof. Muzaffer Göker, Belleten Dergisi'nde yayınlanan «Atatürk'ün Huzurunda» başlıklı yazısında bununla ilgili olarak şu örneği vermektedir, «Bir gün Ankara Halkevi'ndeki Tarih Kurumu dairesinde müsveddeleri okumak için toplanmıştık. Görüşmeler hararetli oldu. Özellikle iki arkadaş arasında görüşmeler tartışma şekline aldı. O akşam Atatürk Cemiyet üyelerini yemeğe davet etti. Günlük ça-

lışma hakkında bilgi aldıktan ve her zaman olduğu gibi çalışmalarını iltifatları ile teşvik ettikten sonra, söz sırası günün tartışma konusu olan meseleye geldi. Tartışmadan son derece zevk alan Atatürk, gayet neşeli bir durumda günün olayını özetledikten sonra tartışmanın kendi yanında da sürdürülmesini yine kendine has nezaketiyle rica etti. Arkadaşlar konuyu anlatmaya başladılar. Onları dinledikten sonra kâğıt ve kalem getirilmesini istedi. Zaten kâğıt ve kalem, yemek odasının demirbaş eşyası sırasına girmişti. Salonun bir ucunda kara tahta, kenarda etejerlerin üzerinde sözlükler, ansiklopediler yemek odasına bir okul görünümü vermişti. Orası gerçekten de bir okuldu. İstenilen şeyler geldikten sonra Atatürk her iki arkadaştan iddialarını yazı ile tesbit etmelerini istedi. Tartışmalarda başlangıçtaki iddiaların unutulması sık sık görülen bir şey olduğu için buna gerek duyulduğunu sözlerine ekledi. Sonra arkadaşlardan sözlerini kanıtlamak için ne gibi bilimsel belgelere ve kaynaklara başvuracaklarını sordu. Bunlar da kâğıda yazıldı. Kütüphaneden istenilen kitaplar geldikten sonra okuma ve tercüme başladı. Sonuçta arkadaşlardan biri haklı çıktı. O zaman Atatürk, kaybeden arkadaşımıza dönüp bu sonucun kendisinin yüksek değerini küçültecek bir olay olmadığını belirterek gönlünü aldı. Bu arada şunları da söyledi :

Size her zaman söylerim, yalnız kendi başınıza ve kendiniz için çalıştığınız zaman herkes gibi böyle bir sonuçla karşılaşmanız mümkündür. Hatta sık sık olabilir. Cemiyeti ben bunun için kurdum. Buradaki üyeler yurt içinde ve dışında tarihe ait yapılan çalışmalardan ve kendi araştırmalarının sonuçlarından birbirlerini haberdar ederek, birbirlerini tamamlayarak çalışırlarsa sonuç daha olumlu olur. Bunu yaparken şahsınıza ait bir buluşun başkaları tarafından kullanılmasından ve mutlu sonuçların adınıza değil, mensup olduğunuz Cemiyete ve millete mal edilmesinden endişeniz olmasın. Millet bunun kadrini bilir.

Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur. Kurtuluş Savaşı'nda benim de milletime ettiğim birtakım hizmetler olmuştur sanırım. Fakat bunlardan hiçbirini kendime mal etmedim. Yapılan herşey milletin eseridir dedim. Aranacak olursa doğrusu da budur. Geçmişte sayısız uygarlık kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu kanıtlamak için yapmamız gereken şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz. Bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır. İlmî araştırmalar da bunlar arasındadır. Beni seven arkadaşlarıma tavsiyem şudur; şahsınız için değil, fakat mensup olduğumuz millet için elbirliği ile çalışalım. Çalışmaların en büyüğü budur.»

Atatürk, Türk Tarihi Tetkik Heyeti'nden çok yararlı çalışmalar bekliyordu. Fakat Heyette bazan herşey beklediği gibi gitmiyordu. Zaman zaman Heyet üyelerini aydınlatacak yolda uyarılarda bulunmak zorunda kalıyordu. Tarih araştırmalarının düzenlenmesine ve istenilen yönde yönetilmesine etki eden bu direktiflerin bazıları şunlardır :

«Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve yaygın uygarlıklara da sahip olmuştur. Bunu aramak, araştırmak, türklüğe ve dünyaya bildirmek

bizler için bir borçtur. Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.»

«Kültür işlerimiz üzerine, ulusca gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk Tarihini, doğru temelleri üzerine kurmak, öz Türk diline, değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. Bu çalışmaların göz kamaştırıcı sonuçlar vereceğine şimdiden inanabilirsiniz.»

«Büyük işleri yalnız büyük milletler yapar... Eğer bir millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur.»

«Türk çocuklarında yetenek her milletinkinden üstündür. Türk yetenek ve kudretinin tarihteki başarıları ortaya çıktıkça, Türk çocukları kendileri için gereken hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu yetenekle kimseye boyun eğmeyeceklerdir.»

«Biz daima gerçeği arayan ve buldukça, bulduğunuza kani oldukça ifadeye cüret gösteren adamlarız.»

«Tarih tezi olgunlaştı. Onun üzerinde yürümek, durmadan çalışmak gerekir. Bazı imansızlar olabilir. Bunlar yol kesenlere benzer, aldırmayınız.»

Daha sonraki yıllarda «Türk Tarih Kurumu» adını alan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin bu büyük işi başarmada yetersiz kalacağına inanan Atatürk, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni kurdurdu. Fakültenin kuruluşu sırasında ve daha sonraki çalışmalara zaman zaman bizzat kendisi de katıldı. Özellikle bu Fakülteye büyük umutlar bağlamıştı. Giderek Türk Tarihi araştırmaları birçok üniversiteye ve fakülteye yayıldı. Elli yıldan fazla süren bu yoğun çalışmalara rağmen Türk Tarihinin bütün meselelerinin ortaya konulduğu söylenemez. Bu da Atatürk'ün bu konuda söylediği sözlerde ne kadar haklı olduğunu gösteren başka bir kanıttır.

KAYNAKÇA

- İNAN, Afet : Atatürk ve Tarih, Atatürkçülük İkinci Kitap, Ankara 1983.
 İNAN, Arı : Düşünceleriyle Atatürk, Ankara 1983.
 KARAL, Enver Ziya : Atatürk'ten Düşünceler, İstanbul 1981.
 ————— : Atatürk'ün Türk Tarihi Tezi, Atatürkçülük İkinci Kitap, Ankara 1983.
 KOCATÜRK, Utkan : Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Ankara 1984 (Üçüncü baskı).
 TÜFEKÇİ, Gürbüz : Atatürk'ün Düşünce Yapısı, Ankara 1986.